

Kuopion kaupunki

**LOPPURAPORTTI VUODEN 2015
TILINTARKASTUKSESTA**

BDO Auditor Oy

1. YLEISTÄ

JHTT-yhteisö BDO Audiator Oy on suorittanut Kuopion kaupungin tilivuoden 2015 lakisääteistä tilintarkastusta tarkastuslautakunnalle elokuussa 2013 esitetyn koko valtuustokauden tarkastussuunnitelman ja tilivuotta 2015 koskevan työohjelman mukaisesti.

Tilivuoden 2015 tilintarkastuksesta on annettu väliraportit 14.10.2015 ja 17.2.2016.

Tässä raportissa on esitetty havaintoja yksittäisistä työohjelmaan sisältyneistä tarkastuksista, joista ei ole raportoitu tarkastuslautakunnalle aikaisemmin. Raportti on tarkoitettu tarkastuslautakunnan käyttöön tilintarkastajan työn seuraamiseksi. Tarkastuksessa esille tulleista havainnoista on raportoitu myös asianomaisten yksiköiden vastuushenkilöitä. Kaupunginvaltuustolle raportoidaan antamalla tilintarkastuskertomus.

2. HALLINNON TARKASTUS

Olemme perehtyneet Kuopion kaupungin johto- ja ohjesääntöjen muutoksiin sekä tutustuneet muiden alemmalla tasolla annettujen ohjeiden ja määräysten sisältöön sekä seuranneet niiden noudattamista. Olemme käyneet läpi kaupunginvaltuuston, kaupunginhallituksen sekä lautakuntien pöytäkirjoja sekä seuranneet niiden päätösten toimeenpanoa ja noudattamista. Tarkastuksessa on seurattu muun muassa sitä, että kokousten esityslistan asiat on valmisteltu ja pöytäkirjat laadittu kuntalain ja kaupungin hallintosäännön mukaisesti.

Olemme lisäksi käyneet läpi kaupunginvaltuuston ja -hallituksen pöytäkirjoja alkuvuoden 2016 osalta sen varmistamiseksi, että tilivuoden jälkeiset olennaiset tilinpäätökseen 2015 mahdollisesti vaikuttavat asiat on huomioitu tilinpäätöksessä.

Hallinnon päätösten tarkastamisessa ei havaittu olennaista huomautettavaa.

3. TALOUSARVIO

3.1 TALOUDEN TASAPAINOISUUS

Kuopion kaupungin vuosikate ilman liikelaitoksia ei ole riittänyt vuosina 2014 - 2015 suunnitelmanmukaisten poistojen kattamiseen (taulukko 1). Taloussuunnitelmakaudella vuosikate kattaa kolmanneksen taloussuunnitelmakauden suunnitelman mukaisista poistoista.

Lisäksi ydinkaupungilla ja taseyksiköillä tulee taloussuunnittelukaudella olemaan huomattavat vuosittaiset investointimenot, joista noin kolmannes voidaan rahoittaa varsinaisen toiminnan tulovirralla.

(Milj. euroa)	Talous-suunnitelma 2019	Talous-suunnitelma 2018	Talous-suunnitelma 2017	Talousarvio 2016	Toteutunut 2015	Toteutunut 2014
Vuosikate	14,4	16,2	9,0	9,0	27,9	26,7
Poistot	-32,4	-34,2	-34,1	-34,0	-36,1	-34,2
Kate poistojen jälkeen	-18,0	-18,0	-25,1	-25,0	-8,6	-7,5
Investointi-menot	-32,3	-40,0	-39,4	-44,7	-37,6	-168,0

Taulukko 1. Ydinkaupungin ja taseyksiköiden yhteenlasketun tuloslaskelman vuosikate, suunnitelmanmukaiset poistot ja investointimenot

Ydinkaupungin, taseyksiköiden ja liikelaitosten yhdistetyn (koko kaupunki) vuoden 2015 tuloslaskelman vuosikate 36,7 miljoonaa euroa riittää osittain kattamaan yhteenlasketut suunnitelmanmukaiset poistot 45,3 miljoonaa euroa (taulukko 2).

(Milj. euroa)	Talous-suunnitelma 2019	Talous-suunnitelma 2018	Talous-suunnitelma 2017	Taloustarvio 2016	Toteutunut 2015	Toteutunut 2014
Vuosikate	27,9	29,1	21,1	19,9	36,7	43,2
Poistot	-43,0	-44,9	-44,5	-43,5	-45,3	-49,7
Kate poistojen jälkeen	-15,1	-15,8	-23,4	-23,6	-8,6	-6,5
Investointi-menot	-42,5	-47,4	-46,6	-55,3	-47,0	-190,6

Taulukko 2. Koko kaupungin tuloslaskelman vuosikate, suunnitelmanmukaiset poistot ja investointimenot

Taloussuunnitelman 2016 - 2019 mukainen koko kaupungin vuosikate ei riitä kattamaan ko. taloussuunnittelukauden suunnitelmanmukaisia poistoja. Vuosikate kattaa noin puolet taloussuunnittelukauden investointimenoista (taulukko 2). Kaupunki on taloussuunnitelmassa varautunut ottamaan vuosina 2016 - 2019 noin 290 miljoonaa euroa lainaa.

Kiinnitämme huomiota ydinkaupungin talouden tasapainottamistoimien edelleen jatkamisen merkitykseen etenkin, kun kaupungin toimintaympäristössä tulee tapahtuma merkittäviä muutoksia.

3.2 TILIKAUDEN TULOS

Taloustarvion mukainen ydinkaupungin ja taseyksiköiden vuoden 2015 tilikauden alijäämä on 12,6 miljoonaa euroa. Koko kaupungin vuoden 2015 alijäämä on 13,0 miljoonaa euroa. Liikelaitosten yhdistäminen ydinkaupungin ja taseyksiköiden yhteenlaskettuun tuloslaskelmaan parantaa vuosikatetta 8,8 miljoonaa euroa, huonontaa tilikauden tulosta ja tilikauden ylijäämää noin 0,3 miljoonaa euroa.

3.3 SITOVIENTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

Vuoden 2015 taloustarvion käyttötalous-, tuloslaskelma-, investointi- ja rahoitusosiin liittyen valtuusto on päättänyt tilikaudella sitovien taloudellisten tavoitteiden ylitysoikeuksista ja käyttötarkoituksen muutoksista.

Käyttötalousoosassa on ollut joitakin toimintakattotavoitteen alituksia, mutta ne eivät ole määrältään olennaisia.

4. SISÄINEN VALVONTA JA KONSERNIVALVONTA

4.1 SISÄINEN VALVONTA JA RISKIENHALLINTA

Toimintakertomukseen sisältyy selonteko kaupungin sisäisen valvonnan järjestämisestä Kaupunginvaltuusto vahvisti 10.3.2014 § 22 kaupungin ja kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet. Toimintakertomuksesta ilmenee tarpeellisin osin miten sisäinen valvonta ja siihen sisältyvä riskienhallinta on kaupungissa järjestetty, mutta toimintakertomuksessa ei ole riittävästi tuotu esille sitä, mitä puutteita

tilikauden aikana on havaittu sisäisessä valvonnassa sekä miten sisäistä valvontaa on tarkoitus kehittää voimassa olevalla taloussuunnittelukaudella.

Valtuuston vahvistamassa riskienhallintapolitiikka -asiakirjassa on määritelty riskienhallinnan organisointi, vastuut sekä seurannan ja tiedottamisen yleisperiaatteet ja vastaavat seikat on kirjattu hallintosääntöön ja liikelaitosten johtosääntöihin.

Kaupungin sisäinen valvonta on järjestetty olennaisilta osin asianmukaisesti vaikkakin yksittäisillä osa-alueilla on kehitettävää. Yksittäisiä osa-alueita, joissa on tilintarkastuksen havaintojen mukaan kehitettävää, ovat mm. ostolaskujen arvonlisäveron kirjauksissa, sopimusten hallinnoinnissa, laskutus-, palkka- ja maksuliikenneprosessin sisäisessä valvonnassa sekä tietojärjestelmien käyttöoikeushallinnassa, prosessien ja kontrollien kuvauksissa sekä tehtävien vastuunjaon selkeyttämisessä.

4.2 KONSERNIVALVONTA

Konsernin toiminnanohjausta ja valvontaa toteutetaan kaupunginvaltuuston 27.8.2012 hyväksymän Konserniohje ja Hyvähallintotapa Kuopio konsernissa -asiakirjan sekä 19.5.2014 hyväksymän Kuopion kaupunkikonsernin omistajapoliittiset linjaukset -asiakirjan mukaisesti.

Kaupungin konsernivalvonta on järjestetty olennaisilta osin asianmukaisesti vaikkakin yksittäisillä osa-alueilla on kehitettävää.

5. VALTIONOSUUDET

Valtionosuuksien perusteista annettujen tietojen oikeellisuus on tarkastettu.

6. TILINPÄÄTÖS

Kuopion kaupungin tilivuoden 2015 tilinpäätös on todettu olennaisilta osiltaan laadituksi kuntalakia ja soveltuvin osin kirjanpitolakia noudattaen.

Tilinpäätös on todettu johdetuksi oikein kaupungin kirjanpidon eri osista.

Tilinpäätöstä varmentavat olennaisilta osiltaan asianmukaiset tase-erittelyt ja liitetietojen erittelyt.

Seuraavissa kappaleissa on käsitelty eräitä tilinpäätökseen liittyviä keskeisimpiä eriä ja havaintoja.

6.1 TOIMINTAKERTOMUS

Toimintakertomus sisältää sitä koskevien säännösten edellyttämät selvitykset ja tiedot. Toimintakertomuksessa esitetyt luvut täsmäävät olennaisilta osin tilinpäätöslaskelmien kanssa.

6.2 TALOUSARVION TOTEUMISVERTAILU

Talousarvion toteutumisvertailussa on esitetty sitä koskevien säännösten edellyttämät tiedot.

6.3 TULOSLASKELMA

Tuloslaskelma antaa oikean kuvan tilivuoden tuloksen muodostumisesta.

Tuloslaskelman vuoden 2014 vertailutiedoissa ei ole mukana vuoden 2015 alusta Kuopioon liitetyn Maaningan kunnan tuloslaskelmatietoja.

Toimintatuotot ja toimintakulut

Toimintakuluja ja -tuottoja sekä niiden kuulumista tilivuodelle tarkastettiin tilinpäätöksen yhteydessä analyttisesti ja tarkastamalla laskutusten vuoden vaihteen toteutusta. Pysyvien vastaavien luovutusvoitot ja -tappiot on olennaisilta osin käyty läpi. Toimintakulujen ja -tuottojen tarkastuksessa ei havaittu olennaisia virheitä.

Henkilöstömenot ja niitä koskevat taseen erät

Palkkojen täsmäytys kirjanpidon ja palkkaohjelman välillä on tehty kuukausittain. Joulukuussa on vielä tehty kokonaispalkkojen täsmäytys kirjanpidon ja palkkaohjelman välillä.

Lomapalkkavelan jaksotuksessa ei havaittu olennaisia virheitä tai puutteita. Siirtyvät palkat tilille on kirjattu jaksotukset toimialojen siirtävistä palkoista eli joulukuulle kuuluvista palkoista, jotka maksetaan alkuvuodesta 2016. Tarkastuksessa ei todettu huomautettavaa. Myöskään palkkojen sivukulujaksotuksissa ei havaittu huomautettavaa.

Verot ja valtionosuudet

Tuloslaskelman verotulot täsmäsivät verohallinnon tilityraporttiin. Valtionosuudet täsmäsivät Kuntaliiton valtionosuusmaksatustilastoon, jonka perustana ovat valtionvarainministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön antamat valtionosuustiedot.

EU- ja muut tuet

Tukien tarkastuksessa on pyritty varmistumaan siitä, että kaupungin EU- ja muiden hankkeiden osalta on noudatettu hakemusmenettelystä annettuja ohjeita ja hankekohaisia päätöksiä.

6.4 RAHOITUSLASKELMA

Rahoituslaskelma on laadittu kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjeen mukaisesti. Laskelma osoittaa kuluneelta tilivuodelta 1,7 miljoonan euron rahavarojen vähennystä, kun edellisenä vuotena oli lisäystä 0,4 miljoonaa euroa. Pitkäaikaisten lainojen nettolisäys on 3,1 miljoonaa euroa.

Rahoituslaskelman vuoden 2014 vertailutiedoissa ei ole mukana vuoden 2015 alusta Kuopioon liitetyn Maaningan kunnan rahoituslaskelmatietoja

6.5 TASE

Tase antaa oikean kuvan kaupungin taloudellisesta asemasta 31.12.2015.

Taseen vuoden 2014 vertailutietona on esitetty 1.1.2015 tilanteessa Kuopion ja Maaningan yhdistellyt taseet.

Tytäryhtiösakkeet

Tytäryhtiösakkeiden hankintamenoihin on tehty arvonalennuksia Tahkavuoren Liikuntakeidas Oy 4,4 miljoonaa euroa ja Kuopion Matkailupalvelu Oy 0,8 miljoonaa euroa.

Myyntisaamiset

Myyntisaamiset täsmäytettiin myyntireskontraraportteihin. Myyntireskontran suoriteperusteisuuden ja ikäanalyysin tarkastuksissa ei havaittu huomautettavaa.

Rahat ja pankkisaamiset

Taseen erät täsmäsivät rahalaitosten tiliotteisiin.

Rahalaitoslainat

Lainat täsmäävät rahalaitosten vahvistuksiin ja ovat jaettu oikein pitkä- ja lyhytaikaisiin lainoihin.

Ostovelat

Taseen ostovelat täsmäävät ostoreskontran toimittajakohtaisen ostoreskontran loppusummaan.

6.6 KONSERNITILINPÄÄTÖKSEN LAATIMINEN

Kuhilas Oy laatii konsernitietojen ilmoituslomakkeet, ohjeistaa konserniyhteisöjen talousvastaavat tietojen toimittamisesta ja konsernin laskentasäännöistä sekä tekee konsernitilinpäätösyhdistelyt.

6.7 KONSERNITILINPÄÄTÖS

Kuopion kaupunki on laatinut vuodelta 2015 konsernitilinpäätöksen, joka sisältää tuloslaskelman, taseen, rahoituslaskelman ja liitetiedot.

Kuopion kaupungin konsernitilinpäätökseen on yhdistelty 25 tytäryhteisöä, kuusi kuntayhtymää, yksi liikelaitoskuntayhtymä ja yksi osakkuusyhtiö. Konsernitilinpäätökseen ei ole yhdistelty tytäryhteisö AmaveK ry:tä ja yhdeksää osakkuusyhtiötä Yhdistelemättä jätettyjen yhteisöjen vaikutus konsernitilinpäätökseen ei ole olennainen.

Kuopion kaupunkikonsernin tulos oli vuodelta 2015 7,9 miljoonaa euroa ylijäämäinen.

Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset on vuoden 2015 tilinpäätöksessä jaettu kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjeen mukaisesti konsernituloslaskelmassa laskennallisten verojen muutokseen ja tilikauden yli- tai alijäämään sekä konsernitaseessa omaan pääomaan ja laskennalliseen verovelkaan. Tilikauden ylijäämä parani muutoksen vaikutuksesta 7,8 miljoonaa euroa ja konsernin oman pääoman edellisten tilikausien ylijäämä 33,4 miljoonaa euroa. Myös vertailuvuoden tase sekä tuloslaskelma on oikaistu vastaamaan muuttunutta laskentakäytäntöä.

Kuopion kaupunkikonsernin taseeseen kertynyt alijäämä oli 40,1 miljoonaa euroa, joka parani edellisestä vuodesta (-95,1 miljoonaa euroa) pääosin yllä mainittujen poistoeron ja vapaaehtoisen varauksen oman pääoman osuudella. Poistosuunnitelman muutoksesta johtuen tytäryhtiöiden erilaisista poistoajoista ei enää tilivuodella 2015 lisänneet konsernin kertynyttä alijäämää.

Konsernitaseen loppusumma on 1,6 miljardia euroa. Emokaupungin pitkäaikainen vieras pääoma on 279 miljoonaa euroa (edellisenä vuotena 269 miljoonaa euroa) ja konsernin 836 miljoonaa euroa (818 miljoonaa euroa). Konserniyhdistelyt ovat lisänneet vierasta

pääomaa 557 miljoonaa euroa. Konsernin asukaskohtainen lainakanta on 8.103 euroa (8.030 euroa), kun emokaupungilla vastaavasti on 2.801 euroa (2.800 euroa).

Konsernitaseen mukainen omavaraisuusaste on 26 % (26 %), kun se emokaupungilla on 56,4 % (57,2 %).

Konsernitilinpäätös on laadittu sen laatimista koskevien säännösten ja ohjeiden mukaisesti.

6.8 LIITETIEDOT

Tuloslaskelman liitetietojen sekä rahoituslaskelman vuoden 2014 vertailutiedoissa ei ole mukana vuoden 2015 alusta Kuopioon liitetyn Maaningan kunnan tietoja. Taseen liitetietojen vuoden 2014 vertailutietona on esitetty 1.1.2015 tilanteessa Kuopion ja Maaningan yhdistellyt taseet.

Konsernin tuloslaskelman liitetietojen vertailutiedossa 2014 on mukana Maaningan konsernin tiedot, kaikkia sisäisiä eriä ei ole eliminoitu.

Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat tiedot

Johdannaisten osalta tarkastettiin liitetietoihin taseen ulkopuolisiin järjestelyihin niistä merkityt tiedot. Tiedot vastasivat rahoituslaitosten vahvistuksia ja liitetiedoissa on ilmoitettu sopimuksista kirjanpito-ohjeissa edellytetyt tiedot kohde-etuuden arvot ja käyvät arvot. Tilinpäätöksen laatimisperiaatteista käy ilmi, että kaikki koronvaihtosopimukset on tehty suojaamistarkoituksessa.

Liitetiedoissa on esitetty olennaisilta osin säännösten edellyttämät tiedot.

6.9 LIIKELAITOSTEN JA TASEYKSIKÖIDEN TILINPÄÄTÖKSET

Liikelaitosten ja taseyksiköiden tilinpäätöslaskelmat ovat laadittu annettujen ohjeiden mukaisesti ja perustuvat kyseisten yksiköiden erillistilinpäätöksiin.

6.10 KAUPUNGINHALLITUKSEN EHDOTUS TILIKAUDEN TULOKSEN KÄSITTELYSTÄ

Kaupunginhallituksen ehdotus tilikauden tuloksen käsittelystä on kuntalain mukainen.

Tuloslaskelman mukainen tilikauden ylijäämä muodostui liikelaitosten ja taseyksiköiden ylijäämistä ja talousarvion mukaisen tuloslaskelman jäämästä seuraavasti (1.000 euroa):

Kuopion Vesi Liikelaitos	385
Kallaveden Työterveys Liikelaitos	-18
Kuntatekniikkaliikelaitos (Mestar)	-719
Pohjois-Savon pelastuslaitos	202
Kuopion Tilakeskus	540
Isäntäkuntapalvelut	0
Talousarvion toteumalaskelman mukainen alijäämä	-13.364
Tilikauden alijäämä	-12.973

Kuopiossa 25. huhtikuuta 2016

BDO Audiator Oy
JHTT-yhteisö

Tiina Lind
JHT, KHT

Jakelu Tarkastuslautakunta
Kaupunginjohtaja Petteri Paronen
Talous- ja rahoitusjohtaja Toni Vainikainen
Talousarviopäällikkö Pirjo Salmelainen
Tarkastuspäällikkö Tapani Laitinen